

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W WARSZAWIE
INSTYTUT ZARZĄDZANIA

Warszawa 10.12.2020 r.

Prof. dr hab. inż. Joanna Paliszkiewicz
Instytut Zarządzania
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Recenzja

rozprawy doktorskiej magister Marka Dżamana pt.: „Wpływ regulacji na zarządzanie przedsiębiorstwem obrotu gazem ziemnym”

Podstawą opracowania recenzji jest pismo z dnia 03.11.2020r. Wiceprzewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości prof. dr hab. Beaty Glinki informujące o powołaniu mnie na recenzenta uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości z dnia 29.10.2020 r.

Uzasadnienie podjęcia tematu

Problem badawczy podjęty przez Autora jest bardzo interesujący i ważny, zarówno z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia. Praca została poświęcona zbadaniu wpływu wypełnienia obowiązków regulacyjnych w zakresie zatwierdzenia przez Prezesa URE taryf na sprzedaż gazu ziemnego do Polski na zarządzanie przedsiębiorstwem obrotu gazem ziemnym. Tematyka zarządzania w obszarze obrotu gazem ziemnym jest bardzo aktualna, szczególnie w obliczu wyzwań stawianych przez współczesne czasy i procesy globalizacyjne.

Współczesny rynek jest bardzo wymagający, dlatego prowadzenie badań z zakresu zarządzania w obszarze obrotu gazu ziemnego może wnieść wkład w zrozumienie tego obszaru i udoskonalenie go.

Biorąc powyższe pod uwagę można stwierdzić, że dobór tematu pracy doktorskiej jest w pełni uzasadniony. Autor właściwie uzasadnił podjęcie tego rodzaju badań. Badania literaturowe i empiryczne przeprowadzone w pracy ukierunkowane na zbadanie wpływu regulacji na zarządzanie przedsiębiorstwem obrotu gazem ziemnym są bardzo aktualne.

Poddana recenzji rozprawa posiada charakter bardzo dobrze opracowanej monografii – w oparciu o rzetelnie przeprowadzony i opisany przegląd literatury i badania empiryczne.

Cele i hipotezy pracy doktorskiej

Celem głównym pracy doktorskiej jest poznanie wpływu ograniczeń swobody działalności obrotu gazem ziemnym wynikających z polskiego modelu regulacji aktualnego na przełomie drugiej i trzeciej dekady XXI. wieku na zarządzanie przedsiębiorstwem obrotu.

Cel teoretyczny pracy to weryfikacja skuteczności działania mechanizmu interwencji władz gospodarczych (teoria regulacji George'a Stiglera), których uzasadnieniem jest potrzeba podniesienia efektywności ogólnospołecznej regulowanego systemu.

Celem poznawczym jest zbadanie sposobu postrzegania tej problematyki przez menedżerów przedsiębiorstw obrotu reprezentujących kluczowy element rynku, tj. stronę podażową rynku.

Celem praktycznym jest poszukiwanie optymalnych rozwiązań taktycznych umożliwiających wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw obrotu gazem ziemnym w Polsce.

Przyjęty cel główny pracy jak i cel teoretyczny, poznawczy i praktyczny sformułowane zostały w sposób poprawny i nie budzą zastrzeżeń.

Autor sformułowała w pracy następujące hipotezy badawcze:

Hipoteza główna: warunki regulacyjne opisane trzema zmiennymi niezależnymi, tj. regulacjami w zakresie: A – obowiązku uzyskania decyzji Prezesa URE o zatwierdzeniu taryf, B – obowiązku utworzenia i utrzymywania zapasu obowiązkowego w instalacji magazynowej

i C – maksymalnego poziomu dywersyfikacji dostaw gazu z jednego źródła, wpływają na X – efektywność segmentu obrotu i Y – efektywność działalności handlowej.

Hipoteza 1: model regulacji opisany trzema zmiennymi A, B i C wpływa na X – efektywność segmentu obrotu gazem ziemnym rozumianą jako pewność i stabilność dostaw gazu ziemnego do odbiorców w Polsce oraz przeciwdziałanie nieuzasadnionym wzrostom cen.

Hipoteza 2: model regulacji opisany zmiennymi A, B i C wpływa na Y – efektywność działalności handlowej rozumianą jako konkurencyjność i siłę rynkową przedsiębiorstw obrotu, opłacalność i potencjał biznesowy prowadzonej przez te przedsiębiorstwa działalności handlowej oraz stopień aktywności przedsiębiorstw obrotu na rynku.

Hipotezy zostały sformułowane poprawnie.

Praca posiada dwie warstwy: teoretyczną i empiryczną, które wzajemnie się uzupełniają i umożliwiają realizację postawionych celów oraz weryfikację hipotez.

Metody badawcze

W dysertacji przedstawiono przegląd literatury oraz wyniki badań empirycznych. W pracy wykorzystano

- wywiady z ekspertami przeprowadzone z wykorzystaniem metody IDI
- badania ankietowe z wykorzystaniem założeń metody CAWI
- statystyczne badania podłużne wykorzystujące dane statystyczne zaobserwowane w latach 2009-2018.

Wybór metod badawczych można uznać za poprawny, wynikający z natury problemu badawczego i postawionych celów.

Ocena pracy pod względem merytorycznym

Treść rozprawy zajmuje 277 stron (wraz z załącznikami i streszczeniem). Tytuł pracy jest adekwatny do treści. Układ pracy jest prawidłowy. Praca składa się z sześciu rozdziałów, wstępu, spisu skrótów i oznaczeń, zakończenia oraz spisu tabel i rysunków, źródeł danych i informacji oraz załączników. W pracy można wyróżnić dwie części. Część pierwsza obejmuje

cztery pierwsze rozdziały pracy, zawierające podstawy teoretyczne. Część druga pracy to rozdziały: piąty i szósty, zawierające badania empiryczne weryfikujące postawione hipotezy badawcze.

We wstępie przedstawiono uzasadnienie podjęcia tematu, cele pracy, hipotezy badawcze oraz opisano metody badawcze i układ pracy. Wstęp do pracy obejmuje dziewięć stron. Następnie przedstawiono spis skrótów i oznaczeń obejmujący pięć stron.

Rozdział pierwszy pt.: *"Gaz ziemny w wymiarze ekonomicznym,"* obejmuje 32 strony tekstu. W tym rozdziale przedstawiono przedmiot i przedsiębiorstwo obrotu oraz scharakteryzowano regulacje. Podjęto próbę usystematyzowania pojęcia efektywności segmentu obrotu gazem ziemnym w odniesieniu do pojęcia bezpieczeństwa energetycznego kraju. Przedstawiono znaczenie handlu gazem ziemnym dla życia społecznego i rozwoju gospodarczego oraz rolę, jaką gaz ziemny może odegrać w perspektywie do 2040 roku. Opisano istotę obrotu gazem ziemnym, przedstawiając mechanizmy funkcjonowania tego rynku, opisując właściwości i formy obrotu hurtowego i detalicznego oraz specyfikę prowadzenia działalności handlowej. W celu zachowania przejrzystości wyводу zaprezentowano osiem rysunków i siedem tabel. Rozdział pierwszy pracy oceniam pozytywnie. Cechuje go logika i przejrzystość wywodów.

Rozdział drugi pt.: *„Polski model rynku gazu ziemnego”* koncentruje się na aspektach, które ukształtowały obraz polskiej rzeczywistości rynkowej. W tym rozdziale scharakteryzowano ewolucję rynku gazu ziemnego w Polsce. Podkreślając wpływ na obecny stan czynników historycznych związanych z procesem transformacji polskiej gospodarki rozpoczętej w latach 90. XX wieku i wstąpieniem do Unii Europejskiej. Następnie przedstawiono istotę polityki gospodarczej w zakresie gazu ziemnego. W kolejnym punkcie opisano architekturę polskiego rynku gazu ziemnego. Rozdział ten obejmuje 37 stron. Autor zamieścił w nim dziesięć rysunków oraz jedną tabelę. Rozdział drugi oceniam pozytywnie.

Rozdział trzeci pt.: *„Regulacje determinujące działalność handlową”* obejmuje 28 stron. W tym rozdziale przedstawiono regulacje cen sprzedaży. Opisano obowiązek utworzenia i utrzymania zapasów obowiązkowych. Scharakteryzowano aspekty związane z obowiązkiem dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego. Regulacje te pełnią funkcje zmiennych niezależnych A, B i C wpływających na decyzje zarządcze aktorów

funkcjonujących w tym ważnym segmencie rynku energii. Rozdział uzupełniono pięcioma tabelami oraz pięcioma rysunkami. Rozdział ten jest napisany w sposób rzetelny, wyczerpujący i oceniam go pozytywnie.

Rozdział czwarty pt.: „*Aspekty rynkowe determinujące zarządzanie przedsiębiorstwem obrotu*” obejmuje 31 stron. Na początku opisano w nim ocenę konkurencji w segmencie obrotu w zakresie między innymi pomiaru intensywności konkurencji i stopnia koncentracji obszaru handlowego z wykorzystaniem wskaźnika CR3, analizy liczby zmian sprzedawcy paliwa gazowego oraz analizy typu netback w zakresie możliwości optymalizacji kosztowej w obszarze pozyskania gazu ziemnego z wykorzystaniem funkcjonalności systemu Reuters Eikon. Następnie dokonano analizy stabilności dostaw gazu ziemnego dla polskich odbiorców. Skupiono się na symulacji działań w przypadku zakłóceń w dostawach gazu ziemnego do Polski oraz dokonano pomiaru stopnia bezpieczeństwa energetycznego z wykorzystaniem zagregowanego wskaźnika ESI. W kolejnej części przedstawiono wybrane aspekty badawcze związane z ofertą sprzedaży gazu ziemnego. W tej części przedstawiono wyniki analiz dotyczących oszacowania wpływu badanych regulacji na cenę paliwa gazowego, pomiaru cenowej elastyczności popytu na gaz ziemny, a także scharakteryzowano wyniki dotychczasowych badań dotyczących preferencji odbiorców tego paliwa. Opracowanie uzupełnione zostało ośmioma rysunkami oraz dwunastoma tabelami. Treść tego rozdziału została opracowana w sposób wyczerpujący i nie budzi zastrzeżeń.

Rozdział piąty zatytułowany „*Założenia, realizacja i wyniki prac badawczych*” obejmuje 65 stron. Przedstawiono w nim wnioski wynikające z przeglądu literatury, które miały znaczenie z punktu widzenia osiągnięcia celów rozprawy. W dalszej części opisano przedmiot i metodykę badań. Następnie przedstawiono wyniki badań i analiz. Badania i analizy statystyczne wykonywane na potrzeby rozprawy koncentrują się na dziesięcioletnim okresie obserwacji zdarzeń rynkowych. Przeprowadzone badania potwierdziły, że analizowane trzy warunki regulacyjne wpływały na efektywność działalności obrotu gazem ziemnym w Polsce. W tej części pracy zawarto osiemnaście tabel oraz dwadzieścia sześć rysunków. Rozdział piąty jest przygotowany rzetelnie i oceniam go pozytywnie.

Rozdział szósty zatytułowany jest „*Wnioski wynikające z wyników badań i analiz*” i obejmuje 23 strony. Przedstawiono w nim interpretacje wyników badań, a w szczególności przedstawiono wpływ regulacji na efektywność segmentu obrotu i działalności handlowej

oraz sposoby wzmocnienia pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw. Zaprezentowano również ocenę zrealizowanych celów oraz opisano kierunki przyszłych badań. Rozdział szósty jest bardzo cenny i stanowi wkład do teorii zarządzania.

Rozprawa kończy się zakończeniem o objętości 4 stron obejmującym opis rozwiązania problemu badawczego oraz wyników dociekań i badań empirycznych. Przedstawione w rozdziałach empirycznych wyniki pozwoliły na weryfikację hipotez badawczych postawionych w pracy. W zakończeniu brakuje opisu ograniczeń pracy, poza tym podsumowanie jest dobrze opracowane. (Ograniczenia w stosunku do badań opisano w rozdziale 5.2.4.)

Pracę zamyka spis tabel, spis rysunków, spis źródeł danych i informacji oraz aneks.

Uwagi o charakterze dyskusyjnym

Uwagi o charakterze dyskusyjnym wymagające ustosunkowania się Doktoranta zawarto w treści recenzji w formie pytań.

Pytanie 1

Jaki wyzwania stoją przed menedżerami zarządzającymi przedsiębiorstwami zajmującymi się obrotem gazem ziemnym.

Pytanie 2

Jakie są ograniczenia pracy?

Pytanie 3

Jakie wnioski praktyczne wynikają z Pana badań? Proszę o przedstawienie rekomendacji, które mogłaby Pani przedstawić kadrze zarządzającej.

Pytanie 4

Proszę o przedstawienie propozycji przyszłych badań wynikających z przedstawionego przeglądu literatury i Pana badań.

Podstawy teoretyczne pracy

Praca została oparta na prawidłowych podstawach teoretycznych. Autor odwołuje się do 426 opracowań (artykułów, rozdziałów w monografiach, publikacji zwartych), 11 aktów prawnych oraz 26 stron internetowych. Literatura jest aktualna, prawidłowo wykorzystana. Autor głównie oparł się na literaturze polskiej (ok. 33% z zacytowanych publikacji jest w j. angielskim). Dobór literatury umożliwił realizację celów pracy i uznaję go za właściwy.

Uwagi o charakterze technicznym

W przypadku dalszych planów publikacyjnych tego opracowania należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- W pracy słowo „ilość” jest stosowane do rzeczowników policzalnych np. strona 10, 150, w takich przypadkach powinno być stosowane słowo „liczba”;
- Rozdziały nie powinny kończyć się rysunkami (np. strona 213);
- Opisy do rysunków, w których zastosowano formę wykresów kołowych są nieczytelne (np.: 40, 41, 42, 43, 44, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57);
- Przypisy: IEA 2019 oraz IEA 2019b są takie same;
- Spis tabel i rysunków powinien być zamieszczony po bibliografii.

Powyzsze uwagi nie wpływają na warstwę merytoryczną pracy i nie obniżają wartości pracy.

Ocena pracy

1. Podjęty przez Doktoranta temat jest bardzo aktualny
2. Cele pracy i hipotezy badawcze zostały prawidłowo sformułowane. Cele zostały zrealizowane, a hipotezy zweryfikowane.
3. Praca napisana jest dobrym i precyzyjnym językiem.
4. Wnioski wynikają z rozważań teoretycznych i przeprowadzonych badań empirycznych i charakteryzują się przydatnością naukową i praktyczną.

5. Wykorzystane metody badawcze są właściwie dobrane i umożliwiły osiągnięcie celów postawionych przez Autora.
6. Praca dowodzi posiadania przez Doktoranta dobrego warsztatu badawczego oraz wysokiego poziomu wiedzy praktycznej do prowadzenia dalszych badań naukowych w obszarze zarządzania.
7. Praca spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim - jest poprawna pod względem formalnym i merytorycznym.

Wniosek końcowy

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca doktorska magister Marka Dżamana pt.: „*Wpływ regulacji na zarządzanie przedsiębiorstwem obrotu gazem ziemnym*” spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, zawarte w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Przedstawiona praca może być podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora, zatem wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony w Dyscyplinie Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

Joanna Paluchowska